

foto: Anneli Zaki 1

Preliminärt program: Möt sahwarierna, folket längst ned i Syd.

**Dag 1. 25 december : flygplats -
Agadir (25 km – 40 min) M**

Ankomst på kvällen till Agadir.

Transfer in till Agadir för middag på
stan. Övernattning på *Hotel Atlantic*.

**Dag 2. 26 dec: Agadir – Tafraoute – Tiznit
(300 km – 6,5 tim) F, L, M**

Vi börjar resan söderut, kör mot sydost, upp i *AntiAtlasbergen*, in i den vackra *Chtouka Ait Baha*-provinsen. Här är största delen av befolkningen *amazigh*, "berber", och lever enligt traditioner och den kultur som fanns här flera tusen år innan araberna kom. I detta område växer *arganträden*, endemiska i Marocko. Kanske ser vi herdar som håller koll på sina getter, som gottar sig med arganfrukter och blad, högt uppe i träden.

I *Inoumar* besöker vi en känd "agadir", ett befäst kollektivt spannmålsförråd. Här förvarades säd och värdesaker i egna "fack", för hundratals familjer från de omgivande byarna. Husen kan se eleganta ut, men pengarna kommer ofta från män som arbetar i städerna – eller utomlands, långt hemifrån.

I *Ait Baha*, en by med rosa fyrkantiga hus som endast kan skönjas uppifrån berget, ser vi närmare på det lokala hantverket, mestadels

keramik, tillverkad av traktens kvinnor. Vi äter vår lunch i *La Maison Traditionelle* i *Oumesmat*, ett museum i ett typiskt berbiskt hem.

Vid foten av *Lkestberget* 2.359 m ö h - som ett näste på rosa vindskulpterade granitklippor - ligger *Tafraout*.

Hit, i hjärtat av Antiatlas, på 1.200 meter höjd, har bergsklättrare sökt sig i ett halvt sekel. Vi vandrar runt i staden med rosa hus och vitmålade fönster, och låter oss fascineras av klippformationerna i klanen Ammelns dal. Har vi tur ser vi mandelträden blomma. Vår minibuss slingrar sig vidare på bergsvägarna, genom passet *Col de Kerdous* på 1100 meters höjd. Där

börjar Sahara med dess öppna vidder, avbrutna av enstaka berg, klippor och frusna sanddyner.

Dagen avslutas i *Tiznit*. Staden anlades av sultan Hassan på 1880-talet, då det rådde anarki i södra Marocko. Klustret av fort fick då en halvmil lång krenelerad rosa stadsmur med 36 torn och 9 portar. Det var här som rebelledaren al-Hiba 1912 utropade sig till sultan - och vägrade låta sig införlemmas i det franska protektoratet. Annars är staden mest känd för sitt silver. I arkaderna på stora torget förs judarnas filigrantradition vidare, och du kan köpa vackert berbersilver och dekorerade dolkar. Middag och övernattnig på *Hotel Idou*.

foto Anneli Zaki 1

Dag 3. 27 december: Tiznit – Mirleft – El Gzira – Sidi Ifni – Goulmim (150 km - 3,5 tim) **F, L, M**

foto Anneli Zaki 2

Vi åker den vilda kustvägen söderut och passerar ett par fiskebyar. Området erbjuder en härlig mix mellan hav, berg och den djupa Södern. *Mirleft* är en okänd liten pärla på en lång vit strand, som då och då skärs av med klippor som eroderat ur det röda berget. Under

sommaren vaknar den sömniga staden till liv, och många marockaner söker sig hit för att få svalka på de vackra stränderna.

Vi äter vår picknicklunch vid *El Gzira*, en majestätiskt bågformad klippa på en gyllene

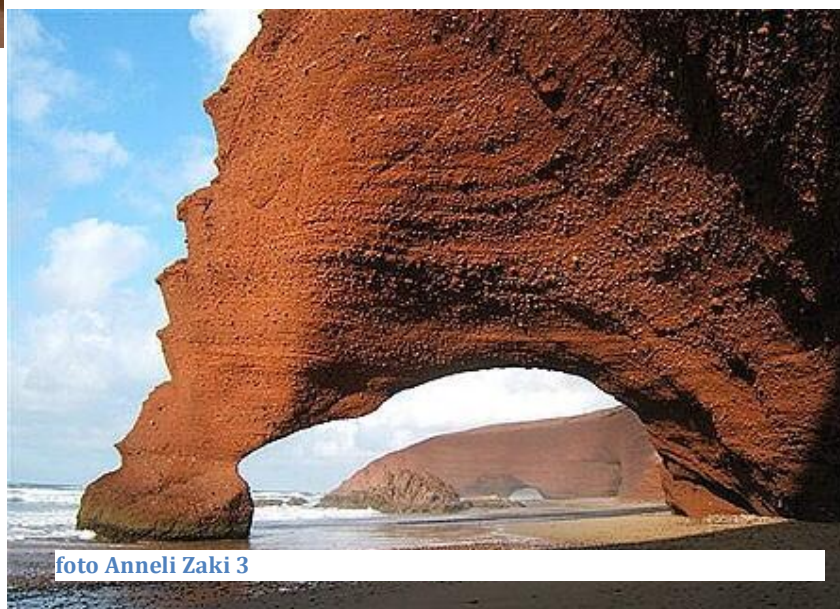

foto Anneli Zaki 3

sandstrand, ett av Marockos mest fotograferade naturfenomen.

Efter promenaden fortsätter vi till *Sidi Ifni*, spansk enklav fram till 1969. De flesta hus går i spansk kolonialstil, och är charmigt nedslitna med byggnader i art deco stil sedan 1930-talet. Alla gator leder till den stora ovala platsen, gamla *Plaza Espana*, som domineras av det förfallna guvernörspalatset. Från torget kan man ta trapporna ner till stranden. Här finns också en fiskmarknad.

Vi fortsätter till *Guelmim* för middag på lokal restaurant. Övernattning på Hotel *Adil Moussafir*.

Dag 4. 28 dec: Guelmim – Assa - Aouina Torkoz (150 km – 2 tim) **F, L, M**

foto Anneli Zaki 4

Buss över bergen, genom *Assa*, mot den algeriska gränsen. Kanske ser vi någon herde med sin kamelhjord, och kan under vår dryckespaus spana efter falk och bärnstenar eller den söta saven under *talhaträden*. Förmodligen passerar vi nomader med sina *raïma*, tält av brunt isolerande kamelhår eller

i färgglatt mönstrade tålig bomull. Dörren är en upplyft vägg som sänks under sandstormarna, och som under heta dagar rullas upp för att få in vind.

Man sitter på kuddar och rullar nattetid ut filtarna att sova i. Kvinnorna tillbringar mesta delen av dagen i och runt tälten, mjölkar kameler och getter, lagar mat, tittar efter barnen och sköter hemmet medan männen sköter boskapen.

foto Anneli Zaki

Vägen blir allt
sämre innan vi når
Laouina Torkoz,
en saharwisk by
mitt ute i
ingenting. De
flesta i byn tillhör

klanen *Torkoz*. **Vi bor i ett palats med plats för oss
alla, förmodligen hemma hos klanpresidenten och
kameluppfödaren *Moustafa This*.
OBS – medtag reselakan!**

foto Anneli Zaki

Efter lunch besöker vi byns skola. Bli inte förvånad om
du är den första västerlänning som eleverna möter.

Vi gör en utflykt till
den f d franska
forskarstationen och det lilla geologiska
museet. Där finns intressanta mineraler
och
fossiler,
redskap
av sten
och en bit
av en

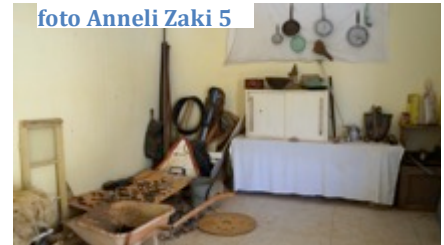

foto Anneli Zaki 5

foto Anneli Zaki 8

hällristning, samt foton av skorpioner och
den egyptiska kobran, som förekommer i
trakten och som mjölkas för framställning av vaccin. Vi dricker te hemma i
en familj - saharwier dricker tre små glas te fem gånger/dag. Det första är
starkt som livet, det andra är sött som kärleken, och det tredje är milt som
döden.

Vi får fri tid att
på egen hand
ströva runt i
byn.

Efter middagen blir det riktig fest i byprofilen *Kentaouis* tält. Givetvis bjuds typisk hassanisk musik, med tillhörande

guedradans. Och hela byn på plats!

Guedra är ett musikinstrument, en sorts trumma som ibland tillverkas av en köksskål med gethud. Dansen framförs av kvinnor som står på knä och utför rituella rörelser tills de hamnar i trans. Ibland svimmar någon, och måste bytas ut.

Dag 5. 29 december. Aouina Torkoz - El Borj - Guelmim (100 km – 2,5 tim) **F, L, M**

Efter frukost lämnar vi våra sahwawiska vänner och kör en annan väg tillbaka, för att se några hållristningar. Det är svårt att bedöma dess ålder, men de borde inte vara äldre än från den våta perioden i Sahara, 9.000-2.500 f Kr. De visar på ett stort vilt liv med elefanter, giraffer och noshörningar. Strutsar och annan större

fauna fanns kvar till i modern tid, då fransmännen sköt bort de sista.

I *Timirght*, en vacker oas med dadelpalmer, besöker vi ett kvinnokoopertiv där man tillverkar den hälsosamma arganoljan.

I provinshuvudstaden **Guelmim** stannar vi två nätter. Du får välja om du vill **bo på**

hotell
eller hos

familjen Chichaoui, där vi äter lunch. Sonen Mohammed bor i Timrå och har byggt ett stort hus åt familjen, med sex extra rum, varför vi förmodligen bor två i varje rum.

foto Anneli Zaki 10

Vi får en guidad tur genom staden och besöker både de nya och gamla stadsdelarna.

Guelmim kallas även "porten till Sahara" och var i nästan tusen år en viktig anhalt för karavanerna till Timbuktu. Vi promenerar längs *Shara Mauretan*, den mauretanska shoppinggatan med typiskt saharawiska kläder och prylar samt besöker fisk- och grönsaksmarknaden.

Kanske besöker vi också den fina parken *Jardin Touaghil*.

Vi äter middag hemma hos den kände konstnären *Mohammed Elkhabal*, som ställer ut i Sverige nu i sommar. Givetvis visar han upp sin konst. Kanske vill någon låta hans hustru *Badea* smycka sina händer med saharawiska henna-

Strövtåg på den traditionella kamemarknaden *Amhyrish*, där det också säljs annan boskap – och det mesta man behöver. En stor upplevelse.

dekorationer, precis som man brukar göra vid festliga tillfällen.

Dag 6. 30 december. Guelmim F, L, M

Vi gör studiebesök i en skola – med både för- och särskola - och på OFPPT, Hotell- & Turismhögskolan.

Vi äter lunch hemma hos familjen *Zaki*, i rakt nedstigande led ättlingar till profeten Mohammed med en historia som islams fredliga budbärare. Därför kan de erhålla särskilda ID-kort från kungen och kallas "*Sidi*".

På eftermiddagen får vi vara med och preparera kvällens middag under en matlagingskurs med bakning hemma hos vår värdfamilj *Chichaoui*.

Dag 7. 31 december. Guelmim – Tantan – Tantan Plage/El Ouatia (170 km – 2,5 tim) **F, L**

Vi fortsätter på den enda vägen som leder ned i den djupa Södern. I den glest befolkade provinsen Tan-Tan finns mest nomader och fiskare och "blek tomhet samt stenöken". Vi passerar

den torra flodbädden från *Draa-floden*, Marockos 110 mil långa flod med ursprung i östra Sahara.

Vi stannar för strövtåg i gamla ökenstaden *Tan-Tan*, grundad av spanjorerna på 1940-talet. Staden är mest känd för att den var utgångspunkt för den *Gröna Marschen* 1975, då kung Hassan II samlade 350.000 marockaner för att tåga in i spanska Sahara. Husen är senapsfärgade och moskén har en turkos dom. De flesta TanTan-bor är inflyttade nomader och klädda i blå capeliknande *daraa* eller den smalare *fokhian*. Men få, om någon tillhör tuaregerna, det blå folket.

foto Anneli Zaki 11

Lunch äter vi på *Ksar Tafnidilt*, uppbyggd som en fortifierad stad, vackert belägen uppe på en kulle. Vi fortsätter till kusten, till *Tan-Tan plage/El Ouatia*, en äkta marockansk badort, off season. Den vindpinade stranden är vild och öde, och passerar några

fiskehyddor innan den når den stora hamnen.

På strandpromenaden finns några små cafeer, de flesta gator är täckta av sand. Det finns inte mycket att fördriva tiden med, mer än att – liksom Ortsbefolkningen – titta på havet, beskåda solnedgången och/eller

samla musslor. Här firar vi nyårsafton med nästan full måne och kanske finare middag (ingår inte) och övernattar till ljudet från Atlantens vågor på *Riad Essadia!*

Dag 8. 1 januari 2017

**Tantan Plage/El Ouatia - Tarfaya
(250 km – 5 tim) F, L**

Vägen söderut är fascinerande, där öknen möter havet och där vita

sanddyner avlöses av branta klippor. Vägen täcks ibland av sand som kommer med vinden. Möten med andra bilar är en händelse! Då och då passerar vi en dal med bräckt vatten eller ett öde ökencafé målat i grönt...

Inshallah (om Gud vill) äter vi picknick och njuter av naturen i *Khnefiss National Park*. Världens enda som innefattar både hav, öken och lagun. Det bidrar till ett riktigt häftigt landskap med vita dyner och turkosgröna vattensamlingar - och flockar av flamingos. Vi utforskar den

sahrawiska faunan med olika varianter av fåglar. Bakom norra bankens dyner ligger en oändlig vild strand, fylld av Atlantens vrakspillror.

Vi når *Tarfaya*, en liten sömnig juvel mellan Oceanen och Öknen som lever på fiske och som tidigare hette *Villa Bens* eller *Cabo Juby*.

Staden exporterar sand till Kanarieöarnas steniga stränder.

Den excentriske skotten *McKenzie* byggde i slutet på 1800-talet en fortliknande utpost här, på en liten klippö.

Victoriahamnen såldes senare till

dåvarande sultan Hassan för en enorm summa pengar, dock

efter att ha försökt få ihop ett konsortium som skulle bygga en trans-saharisk kanal.

Under första världskriget fångades här en tysk ubåt, som lossade vapen för att stötta den "Blå sultanens" motstånd mot kolonisatorerna. Det fick spanjorerna att bygga upp *Villa Bens*, en garnisonsbyggnad som sedan tagits över av marockansk militär.

Den berömda brittiska handelsposten *Casa del Mar* är idag en ruin i havet, som vi beskådar under stadsrundturen.

Vi besöker också museet som minner om att författaren *Antoine de Saint-Exupéry* var stationerad här som postpilot 1929, och levererade post på rutten *Toulouse-Dakar*. Förutom

barnboken "Den lille prinsen" har han livfullt beskrivit hur det var att flyga över detta öde område i sandstorm. Vi äter middag och övernattar på **hotell Aoudate**.

Dag 9. 2 januari. Tarfaya - Laayoune /Foum El Oued (140 km - 2,5tim) F L M

Strax utanför Tarfaya ligger *Afrikas största vindkraftpark* där vi gör ett studiebesök. Vi passerar poliskontroller, Gröna Marsch-bron och den enorma porten till regionhuvudstaden *Laayoune* = källorna.

Floden *Sagia al-Hamra* skär genom öknen och här fanns en oas och en by som spanjorerna 1958 gjorde till centralort. Orten levde på sitt fiske, tills spanjorerna i *Boukraa* fann fosfat, idag fraktat på ett transportband de tio milen till den nya hamnen. Staden växte, spanjorerna ersattes av Marocko som mångmiljardinvesterat i vägar, elnät, hamnar, flygplatser, skolor och sjukhus. *Laayoune* är idag en storstad, mer utvecklad än stora delar av Marocko.

Det stora flertalet är inflyttade från norra Marocko, många är poliser eller militärer. Nomaderna har lockats med förmåner och bor ofta i hyreshus och lönearbetar.

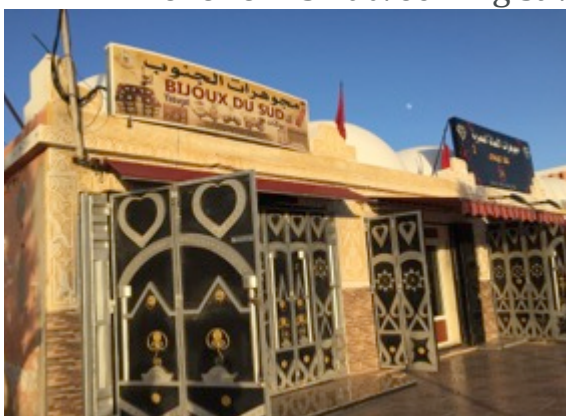
Vi äter fisklunch. Under stadsrundturen besöker vi marknadskvarteren och stadens nya delar samt den gamla stadens spanska

kvarter och ser bl a de gamla bikupe-barackerna, som idag fungerar som bostäder.

Kanske får vi också besöka *Foum El Oued Technopolis*. Det enorma projektet ska bli klart 2020, och samlar utbildning och forskning kring ämnen relaterade till den saharawiska miljön. Syftet är att främja ekonomisk utveckling såväl som kultur och social infrastruktur. Middag på

lokal restaurant och övernattnig på **Nagjir Ville**.

**Dag 10. 3 jan. Laayoune – Boujdour – Dakhla
(550 km – 7,5 tim) FLM**

Vi följer den evighetslånga vägen längs kusten för att nå sista anhalten före Mauretanien, *Dakhla*. På vägen finns nästan enbart fiskesamhällen.

Vi stannar för lunch i *Boujdour*. Vägens enda stad ger inte mycket känsla av mänskligt liv även om här bor 40.000 människor.

Boujdour eller *Cabo Bojador* är en omskriven plats för sjöfarare och minst 30 kända skeppsbrott ägde rum här mellan 1790 och 1806. Kanske delvis för att

kartorna alltid blir fel i Sahara, där geografin ständigt förändras av väder och vind.

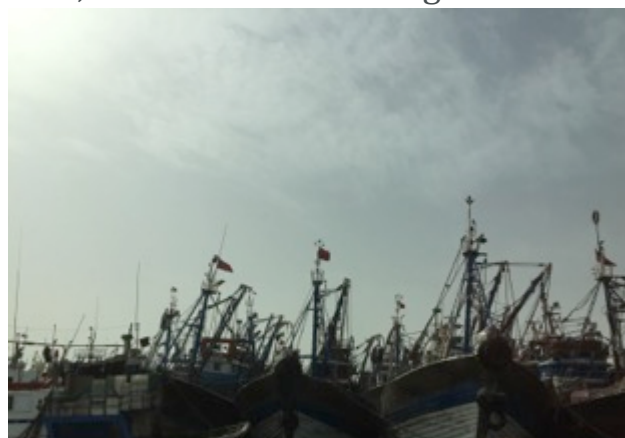
Just här sägs havet koka. Utanför udden förändras vindarna till att komma starkt från nordväst, året om, samtidigt som det är gott om undervattensrev och klippor,

och delvis bara två meter grunt. Även lugna dagar sprutar havet i enorma skumkaskader, då vågorna slår emot reven. Här finns fisk i överflöd och ibland syns stim av sardiner, uppe vid ytan.

1434 kom den portugisiska sjöfararen och äventyraren *Gil Eanes* hit, på sin väg mot Afrika och senare Indien. Upptäckten av en passerbar rutt runt *Cabo Bojador* fick symbolisk betydelse för nationen, och kusten blev viktig för portugisiska handelsmän som började leverera afrikanska slavar till Lissabon.

"Den som vill passera bortanför *Bojador*, måste också passera bortom smärtan", skrev poeten Pessoa.

Udden har fortfarande ett förfärligt rykte bland sjömän. Så sent som 1953 reste spanjorerna stadens fyrtorn för underlätta orienteringen för de kanariska fiskarna.

Men vi ska inte åka båt, utan minibuss. Det är långt, och vi får

verkligen en känsla av Saharas oändlighet. Det tar en hel dag att nå *Dakhla*, som ligger nästan 80 mil söder om Kanarieöarna. Vi äter middag och övernattar tre nätter på hotell *Al Baraka i Dakhla*.

Dag 11 och 12 – 4-5 januari. Dakhla F, L

Dakhla ligger endast 35 mil norr om Mauretanien, längst ute på en 40 km lång, sällsynt vacker halvö. Bukten är ett paradys

för kite- och windsurfare som här har perfekta omständigheter; nästan konstant solsken, en lugn lagun och en häftig vind. Här gick VM i kitesurf 2015.

Den f d spanska enklaven *Villa Cisneros* ligger vid

Rio de Oro, som också var namnet på hela den spanska kolonin. Namnet "Guld-

floden" kom sedan portugisiska sjöfarare 1436 trodde sig funnit mynningen till en flod som skulle föra dem till det legendariska guldlandet.

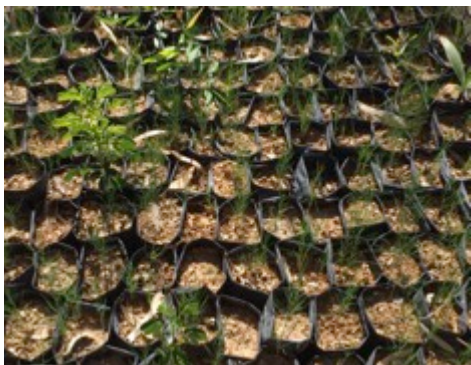
80 % av regionens befolkning bor i Dakhla, som växer så det knakar. Det byggs överallt! Nu finns här cirka 80.000 invånare.

Staden lever på statliga subventioner och nästan allt - utom fisk - fraktas hit.

Det ges möjlighet till lite strandliv men först gör vi en stadsrundtur med museibesök och två av dagarna går åt till att besöka områdets "attraktioner":

Tomatodlingar, struts-farmer, ostronodlingar, att göra öknen grön och hur man avsaltar havsvatten. För 100 år sedan var det mest struts-fjädrarna som efterfrågades, idag äter man köttet och använder de stora äggen. Växthuset -

för att minimera avdunstningen och

klara det blåsiga klimatet - är enorma. Vi får också provsmaka de berömda Dakhla-ostronen, direkt från odlingen.

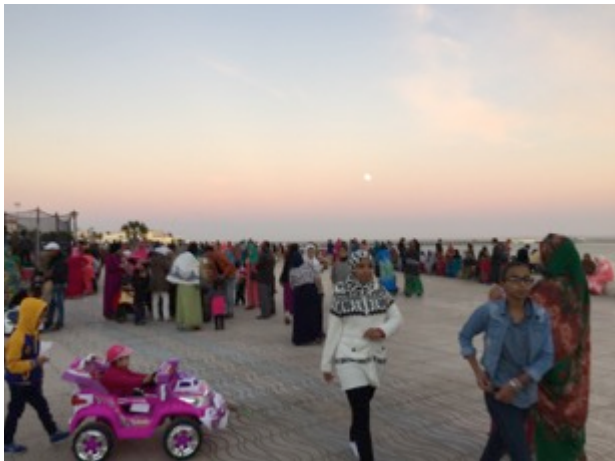
I den gamla hamnen *Asserga* ser vi fiskarna komma in med sina båtar, vilka dras upp på stranden med

hjälp av traktorer. Så här års är det

bläckfisksäsong som säljs i stora säckar.

Vid får känna på den saharawiska gästvänligheten då vi på senefttermiddagen, liksom ortsbefolkningen, promenerar längs Dakhlas strandpromenad. Västerlänningar är ovanliga och många vill ta en selfie

tillsammans med oss. Luncherna intar vi på lokala restauranter. Middagarna väljer vi själva var vi vill inta (ingår ej).

Dag 13. 6 januari. Ledig dag i Dakhla Flyg till Agadir **F**

Fri för egna strövtåg och sista dagen i riktiga Södern. Möjlighet till landroverutflykt till de vita dynerna

(ingår ej). Kanske sol och bad på

någon av de härliga stränderna. Någon vill kanske prova golfbanan, som mer påminner om världens största bunker. Den saknar helt gräs!

På kvällen flyger vi till **Agadir** där vi övernattar på **hotel Atlantic** sista natten.

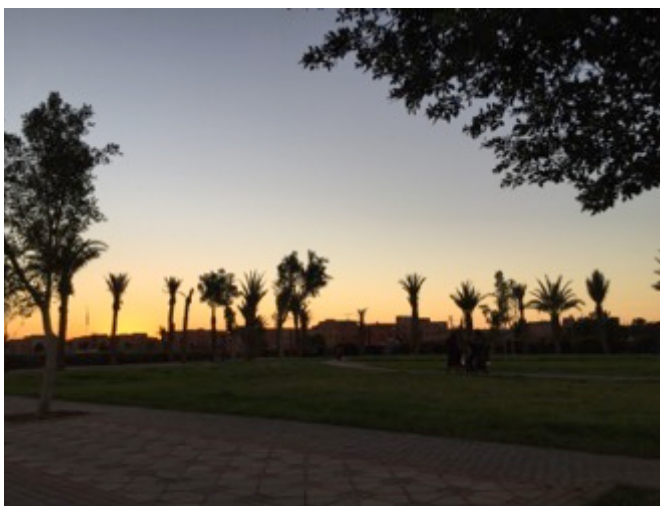

Dag 14. 7 januari. Agadir - Sverige **F**

Egen tid i Agadir, kanske besök på NGO-organisationen *Oum El Banine* som stöttar ogifta mödrar och deras barn. Eller på stranden. Transfer till flygplatsen.

Detta ingår i resans pris 15.000 sek:

- samtliga nämnda transporter med minibuss för 14
- Flyg Dakhla – Agadir
- del i dubbelrum med frukost
- 10 luncher
- 9 middagar
- officiell marockansk guide
- svensk guide.

Ingår inte: drinks, måltidsdrycker etc.